

ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ НА ОСНОВІ МОНІТОРИНГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ЧИННИХ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ В УКРАЇНІ

**Писаренко Т. В.
Кваша Т. К.
Паладченко О. Ф.**

Одним із шляхів успішного економічного розвитку є концентрація ресурсів держави на найбільш важливих для країни напрямках інноваційної діяльності – її пріоритетних напрямках. Визначено найбільш важливі для інноваційного економічного розвитку країни технологічні напрями. Для цього використано метод емпіричного дослідження (моніторингу та порівняння) і загальнонаукові методи (аналізу та синтезу).

Наведено результати аналізу державної фінансової підтримки у 2014 р. в Україні середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, визначених у межах стратегічних пріоритетів постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2012 р. № 294, на основі даних органів, відповідальних за спрямування бюджетних видатків на пріоритети. Результати дослідження свідчать, що із 53 затверджених середньострокових загальнодержавних пріоритетів у 2014 р. профінансовано 40 або 75,5 % (у 2013 р. – 28 або 52,8 %). За чотирма стратегічними пріоритетами, а саме: "Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки", "Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій", "Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу" та "Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища" – фінансувалися всі середньострокові пріоритетні напрями. Значна кількість не залучених до фінансування середньострокових напрямів за іншими стратегічними пріоритетами та виділення більшої частини державних коштів на напрям "Інше", що не входить до переліку затверджених середньострокових пріоритетів, свідчить про втрату їх актуальності та необхідність у перегляді.

Результати проведеного дослідження буде використано у процесі розроблення проекту переліку середньострокових загальнодержавних пріоритетів інноваційної діяльності в Україні на 2017 – 2021 рр.

Ключові слова: інноваційна діяльність, державна підтримка, моніторинг, фінансування, пріоритетні напрями, середньострокові пріоритети.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ПРИОРИТЕТОВ НА ОСНОВЕ МОНИТОРИНГА РЕАЛИЗАЦИИ ДЕЙСТВУЮЩИХ ПРИОРИТЕТНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ В УКРАИНЕ

**Писаренко Т. В.
Кваша Т. К.
Паладченко Е. Ф.**

Одним из путей успешного экономического развития является концентрация ресурсов государства на наиболее важных для страны направлениях инновационной деятельности – ее приоритетных направлениях. Определены наиболее важные для инновационного экономического

развития страны технологические направления. Для этого использован метод эмпирического исследования (мониторинга и сравнения) и общенаучные методы (анализа и синтеза).

Приведены результаты анализа государственной финансовой поддержки в 2014 г. в Украине среднесрочных приоритетных направлений инновационной деятельности общегосударственного уровня, определенных в рамках стратегических приоритетов постановлением Кабинета Министров Украины от 12.03.2012 г. № 294, на основе данных органов, ответственных за направление бюджетных расходов на приоритеты. Результаты исследования показывают, что из 53 утвержденных среднесрочных общегосударственных приоритетов в 2014 г. профинансировано 40 или 75,5 % (в 2013 г. – 28 или 52,8 %). По четырем стратегическим приоритетам, а именно: "Освоение новых технологий высокотехнологичного развития транспортной системы, ракетно-космической отрасли, авиа- и судостроения, вооружения и военной техники", "Освоение новых технологий производства материалов, их обработки и соединения, создание индустрии наноматериалов и нанотехнологий", "Технологическое обновление и развитие агропромышленного комплекса" и "Широкое применение технологий более чистого производства и охраны окружающей среды" – финансировались все среднесрочные приоритетные направления. Значительное количество не привлеченных к финансированию среднесрочных направлений по другим стратегическим приоритетам и выделение большей части государственных средств на направление "Другое", которое не входит в перечень утвержденных среднесрочных приоритетов, свидетельствует о потере их актуальности и необходимости в пересмотре.

Результаты проведенного исследования будут использованы при разработке проекта перечня среднесрочных общегосударственных приоритетов инновационной деятельности в Украине на 2017 – 2021 гг.

Ключевые слова: инновационная деятельность, государственная поддержка, мониторинг, финансирование, приоритетные направления, среднесрочные приоритеты.

.....

THE DETERMINATION OF INNOVATION PRIORITIES BASED ON THE MONITORING OF THE IMPLEMENTATION OF CURRENT PRIORITIES IN UKRAINE

***T. Pisarenko
T. Kvasha
O. Paladchenko***

One of the ways to successful economic development is the concentration of resources on the country's most important areas of innovation – its priority areas. The most important technological trends in the country's economy innovative development have been identified. For this purpose, the method of empirical research (monitoring and comparison) and general scientific methods (analysis and synthesis) have been used.

The results of the analysis of the state financial support for the medium-term priorities of national innovation as defined within the strategic priorities by the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 12.03.2012 No. 294 in Ukraine in 2014 have been presented, based on the information of government agencies responsible for the allocation of budget expenditures on priorities. The survey results have indicated that in 2014, 40 out of 53 approved medium-term national priorities were financed which made 75.5 % (in 2013 they amounted to 28 or 52.8 %). As to four strategic priorities, namely, "Development of new technologies of high-tech transport systems, space industry, aviation and shipbuilding, armament and military equipment", "Development of new technologies for the production, processing and connectivity of materials, creating the industry of nanomaterials and nanotechnology", "Technological modernization and development of agriculture" and "Widespread use of technologies of cleaner production and environmental protection", all medium-priority areas were financed.

A significant number of unfunded medium-term areas in other strategic priorities and allocation of the major part of funds to the item "Other", that is not included in the list of approved medium-term priorities, suggest the loss of their relevance and need for revision.

The results of the study will be used in developing the draft list of medium-term national priorities of innovation activity in Ukraine in the years 2017 – 2021.

Keywords: innovative activity, government support, monitoring, financing, priority areas, medium-term priorities.

Розроблення системи оцінювання результативності наукових досягнень та інновацій і їхнього впровадження, ефективного використання державних коштів, що виділяють на науку та інновації, є одними з найголовніших напрямів державної політики багатьох країн. А одним із важливих методів визначення результативності інноваційного розвитку є метод емпіричного дослідження – моніторинг реалізації та результативності затверджених пріоритетів, який, у свою чергу, є засобом отримання статистично достовірної інформації та складання короткострокових і довгострокових прогнозів подальшого інноваційного прогресу. Тому аналіз результатів моніторингу реалізації середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, який здійснює УкрІНТЕІ за даними органів, відповідальних за розпорядження бюджетними коштами, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 12.03.2012 р. № 294, є вкрай актуальним завданням.

Питання визначення пріоритетів наукової та інноваційної діяльності знайшли своє відображення у статтях багатьох науковців, зокрема в роботах К. Вагнер та С. Поппера [1, с. 116] (проведення форсайт-досліджень методом "критичних технологій" у США в період між 1989 і 1999 рр. для ідентифікації найбільш важливих для подальшого розвитку Сполучених Штатів технологій), Т. Дуранда [2, с. 168] (аналіз французького форсайт-дослідження "Ключові технології 2005", його завдань, методології проведення технологічного передбачення та критеріїв вибору 120 ключових технологій), К. П'єтробеллі та Ф. Пуппато [3, с. 6–7, 11] (зв'язок між технологічним передбаченням (визначенням технологічних пріоритетів) і розробленням стратегій промислового розвитку та огляд відповідних практик у Бразилії, Чилі та Південній Кореї) тощо.

Окремо розглядають питання фінансування та іншої підтримки інноваційної діяльності, особливості державної підтримки галузевих інновацій, яким присвячено дослідження експертів ОЕСР, ЄС, зарубіжних та українських учених, серед яких Б. Мартін, Дж. Ірвін та Ф. Ісард [4, с. 5], В. Волюков [5, с. 7–9], К. Савенко [6, с. 8] та ін.

Питанням ефективності реалізації пріоритетних напрямів науково-технічної та інноваційної діяльності або оцінюванню визначених пріоритетів присвячено праці значно меншої кількості дослідників. Такий аналіз, переважно, здійснюють на основі методик конкурентної розвідки, нечіткого моделювання, показників досягнення поставлених цілей (насамперед, у разі розроблення та виконання за кожним пріоритетом спеціальної програми) або показників ефективності державної підтримки інноваційних пріоритетів (наприклад, темпи змін валової доданої вартості тих видів економічної діяльності, у складі яких є пріоритетні напрями тощо).

Так, модель для візуалізації інформації, що міститься в Інтернеті, щодо споживчих відгуків про продукти/послуги або вибору продуктів/послуг для зменшення бізнес-ризиків як метод конкурентної розвідки щодо зменшення невизначеності прогнозів запропонували К. Х'ю, С. С. Ліаоа, Дж. Ліб, Ю. Сонг [7, с. 747–750]; побудову сценаріїв розвитку подій на основі нечіткого моделювання здійснили В. Чернов і О. Дорохов [8, с. 132–134]. Питання впливу визначених пріоритетів

інноваційної діяльності на її результативність досліджують у роботі Ш. Лейтч, Д. Моушн, Е. Мерлотенд, С. Девенпорт [9, с. 122], питання аналізу результатів моніторингу інноваційної діяльності за пріоритетними напрямками оприлюднено в публікаціях Європейської комісії [10, с. 33], Міністерства праці, підприємництва та інновацій Ірландії [11, с. 67, 69, 73; 12, с. 6–7], уряду Австралії [13, с. 1].

Останнім часом з'явилися статті окремих учених щодо державної підтримки інноваційної діяльності у сфері послуг [14, с. 73–75] та здійснення моніторингу інноваційних програм на основі набору індикаторів після проведення форсайтних досліджень як інструмента зниження невизначеності результатів таких досліджень і розроблення ефективної галузевої політики [15, с. 74].

Але питання моніторингу реалізації інноваційних пріоритетів і їх фінансування та внесення коригувань на основі аналізу результатів моніторингу до переліку пріоритетних напрямів в Україні не оприлюднювали.

Метою роботи є визначення найбільш затребуваних економікою середньострокових загальнодержавних пріоритетів інноваційної діяльності та використання цих результатів для розроблення проекту їх переліку на 2017 – 2021 рр.

Стратегічні пріоритети інноваційної діяльності визначено Законом України "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" [16, ст. 4], відповідно до яких постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2012 р. № 294 за сьомою стратегічними пріоритетами затверджено 53 середньострокових загальнодержавних напрямів і запроваджено здійснення моніторингу їх реалізації. Моніторинг реалізації зазначених пріоритетів здійснено вперше в 2012 р. Українським інститутом науково-технічної та економічної інформації (УкрІНТЕІ) і продовжено у 2013 – 2014 рр. на основі даних розпорядників коштів держбюджету про здійснення підпорядкованими ним організаціями та підприємствами інноваційної діяльності. За даними цих розпорядників, у 2014 р. обсяг фінансування стратегічних пріоритетних напрямів інноваційної діяльності становив 126 175,97 тис. грн або 94,1 % від загальних обсягів бюджетного фінансування інноваційної діяльності. Фінансування здійснено на 99,8 % зі спецфонду державного бюджету. Це означає, що організації, установи самостійно заробили ці кошти на здійснення інноваційної діяльності. У 2014 р. профінансовано всі сім стратегічних пріоритетів (у 2012 – 2013 рр. – по шість).

За першим стратегічним пріоритетом (із питань розвитку сучасних технологій в енергетичній сфері) затверджено сім середньострокових загальнодержавних напрямів, шість із яких фінансували у звітному році (у 2013 р. – три, 2012 р. – п'ять пріоритетів). На цей стратегічний пріоритет припадає 8 694,48 тис. грн або 6,9 % від обсягу фінансування стратегічних пріоритетів, із яких майже третина витрачено за трьома середньостроковими пріоритетами: 1.3 (охоплює освоєння сучасних технологій виробництва альтернативних видів палива) – 520,00 тис. грн; 1.4 (визначає розвиток інноваційних технологій будівництва енергоефективних будівель) – 473,10 тис. грн; 1.5 (щодо розвитку сучасних технологій енергії з відновлюваних джерел) – 1 415,00 тис. грн. Найменші обсяги коштів (81,00 тис. грн), як і у 2013 р. (12,00 тис. грн),

спрямовано за середньостроковим пріоритетом 1.6 (щодо технологій енергоефективного спалювання палива). Не фінансувався середньостроковий пріоритетний напрям 1.7 (із питань використання теплових насосів). Найбільшу частину коштів (майже 65 %) протягом 2013 – 2014 рр. виділено на незатверджені напрями, тобто не вміщено до переліку середньострокових пріоритетів (1.8 на рис. 1).

За видами інноваційної діяльності у 2014 р. переважну частину коштів спрямовано на виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт інноваційного спрямування (8 606,69 тис. грн або 99,0 %), незначну частку – на маркетинг, рекламу (1,69 тис. грн), реалізацію інноваційних проектів, програм (86,00 тис. грн) та інші види інноваційної діяльності (0,10 тис. грн).

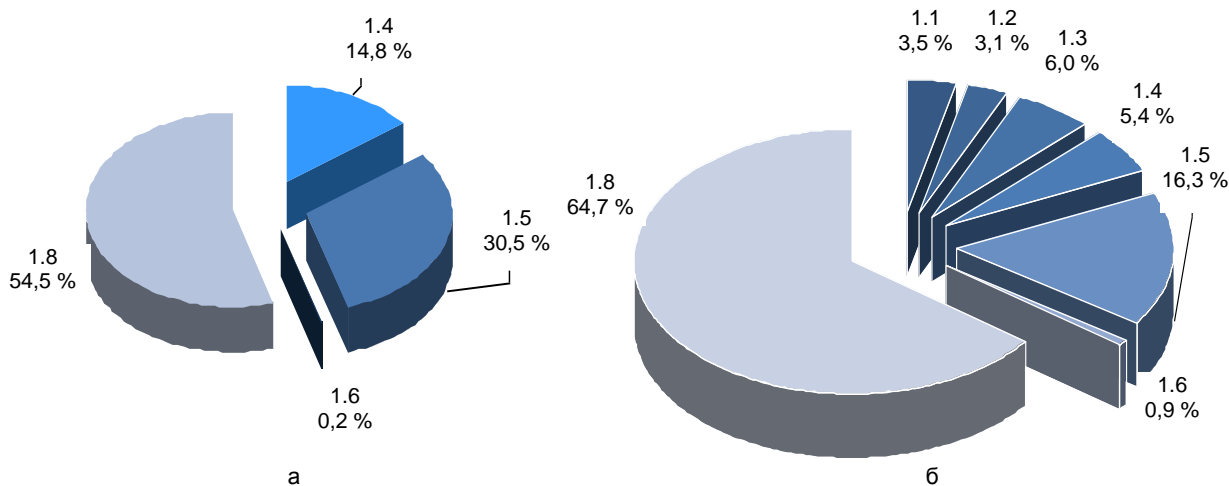

Рис. 1. Розподіл фінансування середньострокових пріоритетних напрямів за стратегічним пріоритетом "Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігальних технологій, освоєння альтернативних джерел енергії" у 2013 (а) та 2014 (б) рр., % [Distribution of funding medium-term priorities for the strategic priority "Development of new technologies of energy transportation, implementation of energy efficiency, energy saving technologies, development of alternative energy sources" in 2013 (a) and 2014 (b), %]

За другим стратегічним пріоритетом (із питань розвитку інноваційних технологій у сфері транспорту) затверджено сім середньострокових пріоритетів. Фінансування становило 17 789,27 тис. грн або 14,1 % від обсягу фінансування стратегічних пріоритетів, що у 2,8 рази більше, порівняно з 2013 р., і здійснювали його за всіма (у 2013 р. – за трьома) середньостроковими пріоритетами та напрямом "Інше" (напрямом, який не входить до затвердженого переліку середньострокових пріоритетів). Більшу частину коштів (13 715,47 тис. грн або 77,1 %) використано безпосередньо

за середньостроковими пріоритетами. Найбільші обсяги (67,2 %) спрямовано за трьома пріоритетами: 2.1 (щодо інноваційних агрегатів і систем для сучасного залізничного транспорту) – 3 817,77 тис. грн; 2.2 (щодо логістичного розвитку у транспорті) – 4 030,40 тис. грн; 2.5 (щодо інноваційного розвитку авіа-, судно- та ракетно-космічної галузі) – 4 108,2 тис. грн. Найменше коштів (0,3 %) використано за напрямом 2.3 (щодо розвитку систем виведення космічних ракет і апаратів). За напрямом "Інше" (2.8 на рис. 2) спрямовано 4 073,89 тис. грн (у 2013 р. – 3 261,03 тис. грн).

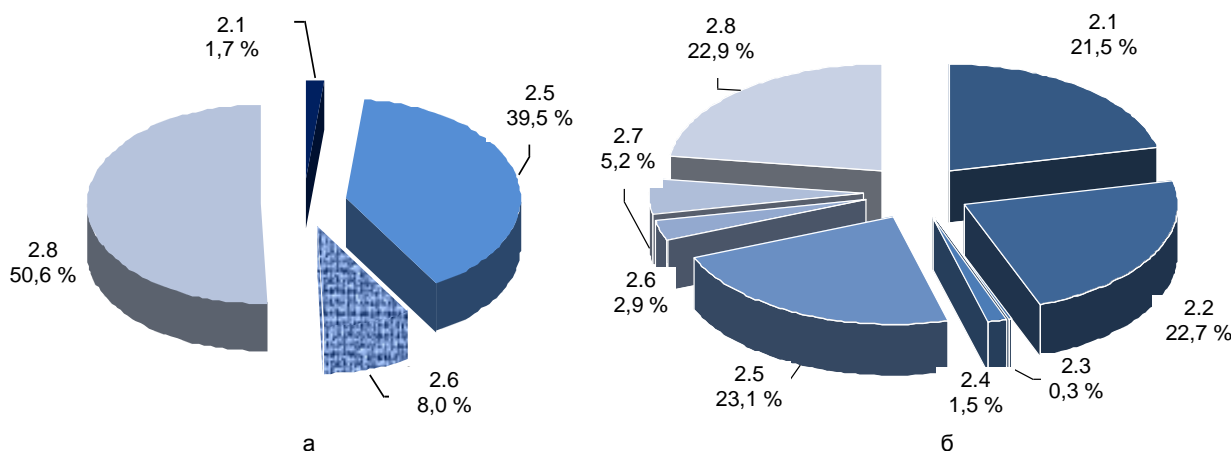

Рис. 2. Розподіл фінансування середньострокових пріоритетних напрямів за стратегічним пріоритетом "Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки" у 2013 (а) та 2014 (б) рр., % [Distribution of funding medium-term priorities for the strategic priority "Development of new technologies of high-tech transport systems, space industry, aviation and shipbuilding, armament and military equipment" in 2013 (a) and 2014 (b), %]

За видами інноваційної діяльності кошти витрачено на: закупівлю машин, обладнання та програмного забезпечення (658,8 тис. грн) за середньостроковими пріоритетами 2.1 та 2.2;

навчання та підготовку персоналу (37,8 тис. грн) за пріоритетом 2.1;

маркетинг, рекламу (130,9 тис. грн) за пріоритетами 2.1 та 2.2;

інші види інноваційної діяльності (16 961,8 тис. грн).

У 2014 р. фінансування середньострокових напрямів стратегічного пріоритету здійснено лише зі спецфонду держбюджету, тобто за рахунок зароблених організаціями коштів.

За третім стратегічним напрямом (про впровадження сучасних технологій виробництва інноваційних матеріалів) затверджено вісім середньострокових пріоритетних напрямів, за всіма з яких у 2014 р. здійснено фінансування (рис. 3) обсягом 12 688,54 тис. грн або 10,1 % від загального фінансування стратегічних пріоритетів. Із зазначених коштів 61,9% спрямовано за чотирма середньостроковими пріоритетами: 3.1 (з питань застосування нових технологій композиційних і композиційно-градієнтних матеріалів) – 1 720,31 тис. грн; 3.3 (про формування виробництва нанотехнологій, наноматеріалів та продукції з них) – 2 416,65 тис. грн;

3.4 (щодо впровадження нових матеріалів у промисловості, будівельній, транспортній галузях) – 1 745,98 тис. грн; 3.8 (визначає запровадження виробництва сучасних матеріалів для енергетичної галузі та охорони довкілля) – 1 974,80 тис. грн. Незначні обсяги коштів (лише 2,5%) виділено на три середньострокових пріоритети: 3.5 (щодо освоєння сучасних технологій інноваційних матеріалів у біології та медицині) – 6,00 тис. грн, найменше серед середньострокових пріоритетів стратегічного напрямку; 3.6 (із питань використання хімічних технологій у процесі виробництва нових матеріалів) – 43,16 тис. грн; 3.7 (стосовно виробництва модифікованих матеріалів) – 272,00 тис. грн. За напрямом "Інше" (напрямок 3.9) спрямовано 3 398,41 тис. грн або 26,8 % (див. рис. 3).

За видами інноваційної діяльності у 2014 р. лише 4,2 % коштів спрямовано на реалізацію інноваційних проєктів, програм (520,00 тис. грн за пріоритетом 3.2) і навчання та підготовку персоналу (12,48 тис. грн за пріоритетом 3.4), водночас, як і в 2013 р., переважну більшість коштів (12 156,06 тис. грн або 95,8 %) спрямовано на інші інноваційні напрями. У 2014 р. (як і у 2012 – 2013 рр.) фінансування середньострокових пріоритетів за цим стратегічним пріоритетом відбувалося лише за рахунок спецфонду державного бюджету.

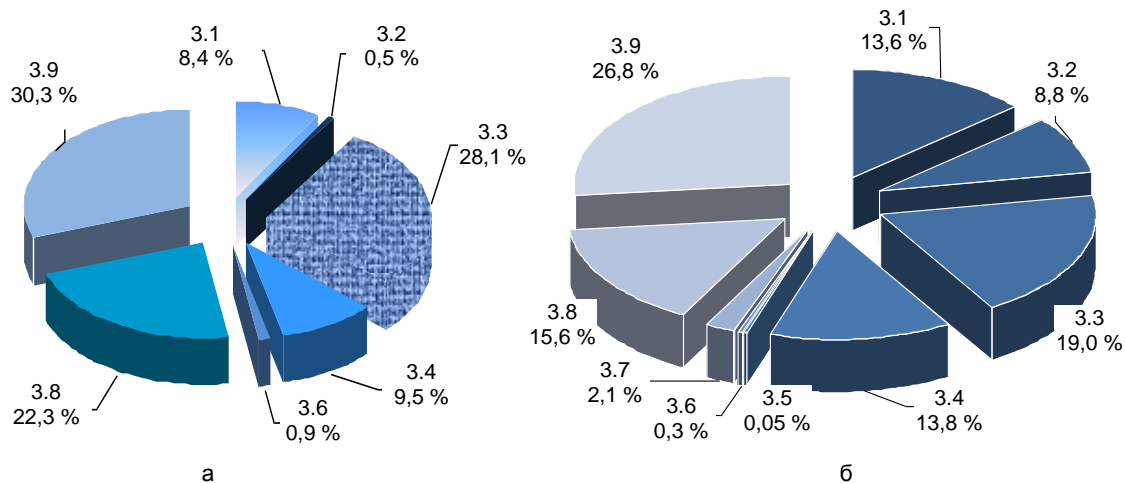

Рис. 3. Фінансування середньострокових пріоритетних напрямів за стратегічним пріоритетом "Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій" у 2013 (а) та 2014 (б) рр., %
[Financing medium-term priorities for the strategic priority "Development of new technologies for the production, processing and connectivity of materials, creating nanomaterials and nanotechnology industry" in 2013 (a) and 2014 (b), %]

На четвертий стратегічний пріоритет (із питань інноваційного розвитку агропромислового комплексу), як і у 2012 – 2013 рр., із держбюджету виділено найбільше коштів – 58 443,42 тис. грн або 46,3 % від усього обсягу фінансування стратегічних пріоритетів. У 2014 р. за цим стратегічним пріоритетом профінансовано всі вісім середньострокових пріоритетів, із них більша частина коштів (73,7 %) припадає на два середньострокових напрями: 4.1 (про застосування технологій із охорони ґрунтів у землеробстві) – 16,4 % та 4.2 (щодо використання сучасних технологій для досягнення високоякісної рослинницької продукції) – 57,2 %. Водночас найменше коштів (0,9 %) спрямовано на напрям 4.3 (охоплює освоєння

технологій індустрії діагностикумів захворювань рослин). Поза середньостроковими пріоритетами (4.9 на рис. 4) витрачено 2 857,25 тис. грн або 4,9 %. Фінансування середньострокових пріоритетів здійснено лише за рахунок спецфонду державного бюджету.

За видами інноваційної діяльності кошти виділено на: маркетинг, рекламу (5 321,72 тис. грн або 9,1 %) – за всіма середньостроковими пріоритетами, до того ж найбільше (3 044,05 тис. грн або 57,2 %) за напрямом 4.2;

інші інноваційні напрями (переважно, на наукові дослідження інноваційного спрямування) (53 121,70 тис. грн або 90,9 %) – за всіма середньостроковими напрямками, із яких більшу частину (30 400,50 тис. грн) за напрямом 4.2.

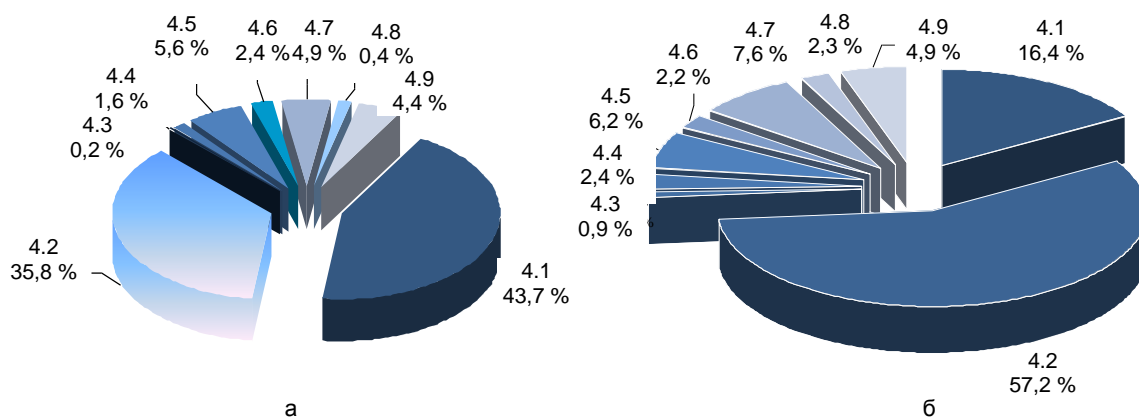

Рис. 4. Фінансування середньострокових пріоритетних напрямів за стратегічним пріоритетом "Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу" у 2013 (а) та 2014 (б) рр., % [Financing medium-term priorities for the strategic priority "Technological modernization and development of agriculture" in 2013 (a) and 2014 (b), %]

На п'ятий стратегічний пріоритет, що охоплює питання застосування нових технологій у медичній сфері та фармацевтиці, виділено найменше коштів – 1 240,55 тис. грн або 1,0 % від усього обсягу видатків на стратегічні пріоритети, що в 43 рази менше, порівняно з 2013 р. За цим стратегічним пріоритетом затверджено десять середньострокових напрямів, із них профінансовано лише один 5.10 (щодо нових методів лікування найпоширеніших хвороб людини) – 240,56 тис. грн або 19,4 % та напрям "Інше" (999,99 тис. грн або 80,6 %), що не входить до затвердженого переліку середньострокових загальнодержавних пріоритетів. Фінансування здійснено зі спецфонду бюджету.

За видами інноваційної діяльності кошти виділено на: навчання та підготовку персоналу – 8,82 тис. грн; інші напрями діяльності – 1 231,73 тис. грн.

На шостий стратегічний пріоритет, яким визначено застосування технологій екологічного виробництва та охорони довкілля, спрямовано 20 172,55 тис. грн або 16,0 % від обсягу фінансування всіх стратегічних пріоритетів,

що в 4,6 разу більше, порівняно з 2013 р. За зазначеним стратегічним пріоритетом затверджено п'ять середньострокових загальнодержавних пріоритетів. У 2014 р., як і у 2012 – 2013 рр., фінансування здійснено за всіма затвердженими пріоритетами та напрямом "Інше", який не входить до затвердженого переліку середньострокових пріоритетів (6.6 на рис. 5). Більше половини обсягу коштів спрямовано на два середньострокових пріоритети: 6.1 (щодо впровадження нових технологій у процесі користування надрами та землею) – 11 120,84 тис. грн або 55,1 % та 6.4 (щодо використання технологій, які зменшують вплив радіоактивних відходів на довкілля) – 1 480,40 тис. грн або 7,3 %. Найменше коштів (113,21 тис. грн або 0,6 %) виділено за напрямом 6.3 (про застосування нових технологій поводження із промисловими й побутовими відходами). Поза середньостроковими пріоритетами витрачено 31,3 % коштів. За видами інноваційної діяльності всі кошти виділено тільки на інші напрями. Фінансування стратегічного пріоритету повністю здійснено за рахунок спеціального фонду.

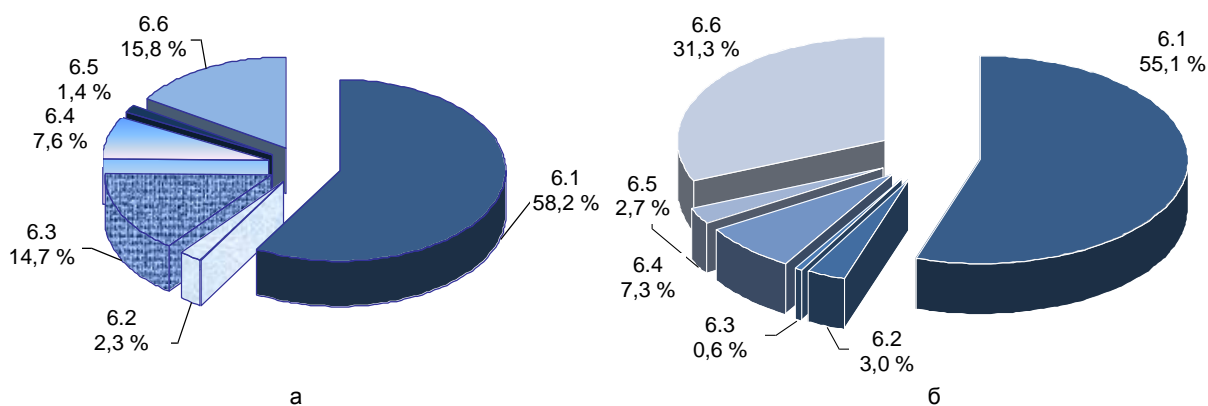

Рис. 5. Фінансування середньострокових пріоритетних напрямів за стратегічним пріоритетом "Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища" у 2013 (а) та 2014 (б) рр., % [Financing medium-term priorities for the strategic priority "Widespread use of technologies of cleaner production and environmental protection" in 2013 (a) and 2014 (b), %]

Сьомий стратегічний пріоритет (щодо розвитку інноваційних ІКТ) профінансовано в обсязі 7 147,15 тис. грн або 5,7 % в обсягах фінансування всіх стратегічних пріоритетів. Фінансування здійснено за п'ятьма з восьми затверджених середньострокових пріоритетів (24,4 %) та напрямом "Інше" (75,6 %), який не входить до затвердженого

переліку середньострокових пріоритетів (напрямок 7.9 на рис. 6). Переважний обсяг коштів (79,3 %) спрямовано на два пріоритети: 7.3 (охоплює впровадження ситуативних технологій у сфері управління) – 792,40 тис. грн та 7.8 (із питань розвитку технологій сучасного моделювання складних техногенних систем, урахуваючи нові методи неогеографії та зоогеографії) –

592,90 тис. грн. Найменше коштів (35,35 тис. грн або 0,5 %) виділено за середньостроковим пріоритетом 7.4 (про розвиток технологій інформаційних телекомунікацій із застосуванням радіотехнології MITRIS). Не здійснювали фінансування за трьома середньостроковими пріоритетами 7.2

(містить застосування інноваційних грид-технологій та клауд-комп'ютингу), 7.5 (щодо впровадження новітніх технологій у Національну систему конфіденційного зв'язку), 7.6 (щодо нових технологій виробництва оптичних носіїв для зберігання інформації в довгостроковому періоді).

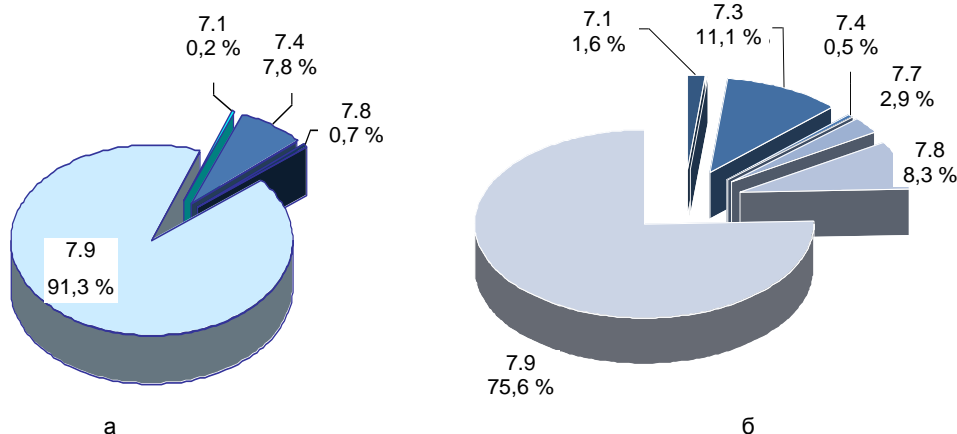

Рис. 6. Фінансування середньострокових пріоритетних напрямів за стратегічним пріоритетом "Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки" у 2013 (а) та 2014 (б) рр., % [Financing medium-term priorities for the strategic priority "Development of modern information, communication technologies, robotics," in 2013 (a) and 2014 (b), %]

За видами інноваційної діяльності фінансування здійснено на:

реалізацію інноваційних проектів, програм (2 256,20 тис. грн або 31,6 %) за напрямом "Інше", що не входить до затвердженого переліку середньострокових пріоритетів;

закупівлю машин, обладнання та програмного забезпечення (20,00 тис. грн або 0,3 %) за пріоритетним напрямом 7.1;

інші види інноваційної діяльності (4 870,95 тис. грн або 68,1 %) за всіма профінансованими середньостроковими пріоритетами (7.1; 7.3; 7.4; 7.7; 7.8) та напрямом "Інше".

Фінансування середньострокових пріоритетів здійснено зі спецфонду державного бюджету.

В Україні середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності загальнодержавного рівня визначено на період 2012 – 2016 рр. На основі аналізу результатів моніторингу їх реалізації та розподілу обсягів фінансування визначено ті пріоритети, які мають попит із боку вітчизняних та іноземних підприємств і організацій та які слід включити до переліку середньострокових пріоритетів на 2017 – 2021 рр. Такий підхід визначення інноваційних пріоритетів використовують уперше як в Україні, так і світовій практиці.

Здійснений аналіз свідчить, що із 53 затверджених пріоритетів профінансовано 40 або 75,5 % (2013 р. – 28 або 52,8 %) середньострокових пріоритетів. За чотирма стратегічними пріоритетами: другим (із питань розвитку інноваційних технологій у сфері транспорту); третім (щодо виробництва інноваційних матеріалів із застосуванням передових технологій); четвертим (щодо інноваційного розвитку агропромислового комплексу) і шостим (про впровадження нових технологій поводження із промисловими й побутовими відходами) фінансували всі середньострокові загальнодержавні пріоритети. Переважно, фінансували 16 середньострокових пріоритетів (1.3; 1.4; 1.5; 2.1; 2.2; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 3.8; 4.1; 4.2; 6.1; 6.4; 7.3; 7.8), які пропонують включити до проекту переліку пріоритетних напрямів на 2017 – 2021 рр. Не фінансували 13 середньострокових пріоритетів, які не рекомендують включити до майбутнього переліку. Значна кількість (24) профінансованих у невеликих

обсягах середньострокових пріоритетів та виділення більшої частини бюджетних коштів на напрями "Інше", що не входять до чинного переліку затверджених середньострокових загальнодержавних пріоритетів, свідчить про необхідність у ретельному перегляді на рівні кваліфікованих експертів таких пріоритетів щодо їх важливості та включення до зазначеного проекту переліку лише на виключних умовах. Особливої уваги та оптимізації потребує перелік середньострокових пріоритетів за п'ятим стратегічним пріоритетом (із питань застосування інноваційних технологій у медичній сфері та фармацевтиці), на який серед стратегічних пріоритетів виділено найменше бюджетних коштів (1,0 %) від обсягу фінансування всіх стратегічних пріоритетів) і профінансовано лише один із десяти затверджених напрямів – 5.10 (щодо розроблення сучасних методів діагностики, лікування та профілактики найпоширеніших хвороб людини).

Література: 1. Wagner C. S. Identifying Critical Technologies in the United States: a review of the Federal Effort / C. S. Wagner, S. W. Popper // Journal of Forecasting. – 2003. – No. 22. – P. 113–121. 2. Durand T. Twelve lessons from Key Technologies 2005 : the French technology foresight exercise / T. Durand // Journal of Forecasting. – 2003. – Vol. 22, issue 2–3. – P. 161–177. 3. Pietrobelli C. Technology foresight and industrial strategy in developing countries: UNU-MERIT Working Papers / C. Pietrobelli, F. Puppato. – The Netherlands : Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology, Maastricht Graduate School of Governance, 2015. – 28 p. 4. Martin B. R. Trends in UK government spending on academic and related research: A comparison with Germany, France, Japan, the Netherlands and USA / B. R. Martin, J. Irvine, P. A. Isard // Science and Public Policy. – 1990. – Vol. 17, issue 1. – P. 3–13. 5. Волюков В. В. Удосконалення механізму фінансування та вкладення бюджетних коштів у виконання науково-дослідних робіт вищих навчальних закладів та наукових установ / В. В. Волюков // Економіка розвитку. – 2014. – № 1 (69). – С. 5–12. 6. Савенко К. С. Джерела фінансування інновацій в Україні: аналітичний огляд існуючої ситуації / К. С. Савенко // Економіка розвитку. – 2014. – № 2 (70). – С. 5–8. 7. Mining comparative opinions from customer reviews for Competitive Intelligence / Kaiquan Xu, S. S. Liao, J. Li et al. // Decision Support Systems. – 2011. – Vol. 50, issue 4. –

P. 743–754. 8. Чернов В. Г. Підхід до розробки подієвих сценаріїв на основі нечіткого моделювання / В. Г. Чернов, О. В. Дорохов // Економіка розвитку. – 2014. – № 4. – С. 131–135 ; [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecro_2014_4_26.pdf. 9. The fall of research and rise of innovation: Changes in New Zealand science policy discourse / S. Leitch, J. Motion, E. Merlot et al. // Science and Public Policy. – 2014. – Vol. 41, issue 1. – P. 119–130. 10. DG Research & Innovation Annual Report on Programme Evaluation Activities 2013. – Brussels : European Commission, 2014. – P. 79 ; [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/rtd_annual_report_evaluation_activities_2013.pdf#view=fit&pagemode=none. 11. Implementation of Research Prioritisation: 14 Research Priority Area Action Plans and a Framework for Monitoring Public Investment in STI Investment, July 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.djei.ie/en/Publications/Publication-files/For%C3%A1s/Implementation-of-Research-Prioritisation.pdf>. 12. National Research Prioritisation Exercise: First Progress Report, June 2014 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.djei.ie/en/Publications/Publication-files/For%C3%A1s/National-Research-Prioritisation-Exercise-First-Progress-Report.pdf>. 13. Science and Research Priorities. – Australian Government, 2015. – 2 p. [Electronic resource]. – Access mode : http://science.gov.au/scienceGov/ScienceAndResearchPriorities/Documents/15-49912%20Fact%20sheet%20for%20with%20National%20Science%20and%20Research%20Priorities_4.pdf ; <http://minister.industry.gov.au/ministers/macfarlane/media-releases/national-science-and-research-priorities>. 14. Overcoming service innovation bottlenecks using Web 2.0 / M. J. Wu, Y. F. Lin, F. M. Liu et al. // Expert Systems with Applications. – 2010. – No. 37. – P. 7 373–7 379. 15. Calof J. Foresight, Competitive Intelligence and Business Analytics – Tools for Making Industrial Programmes More Efficient / J. Calof, G. Richards, J. Smith // Foresight-Russia. – 2015. – Vol. 9, No. 1. – P. 68–81. 16. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України № 3715-VI від 08.09.2011 р. // Законодавство. База даних [Законодавство України] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>. – Назва з офіційного сайту ВРУ.

References: 1. Wagner C. S. Identifying Critical Technologies in the United States: a review of the Federal Effort / C. S. Wagner, S. W. Popper // Journal of Forecasting. – 2003. – No. 22. – P. 113–121. 2. Durand T. Twelve lessons from Key Technologies 2005 : the French technology foresight exercise / T. Durand // Journal of Forecasting. – 2003. – Vol. 22, issue 2–3. – P. 161–177. 3. Pietrobelli C. Technology foresight and industrial strategy in developing countries: UNU-MERIT Working Papers / C. Pietrobelli, F. Puppato. – The Netherlands : Maastricht Economic and Social Research Institute on Innovation and Technology, Maastricht Graduate School of Governance, 2015. – 28 p. 4. Martin B. R. Trends in UK government spending on academic and related research: A comparison with Germany, France, Japan, the Netherlands and USA / B. R. Martin, J. Irvine, P. A. Isard // Science and Public Policy. – 1990. – Vol. 17, issue 1. – P. 3–13. 5. Volikov V. V. *Udoskonalennia mekhanizmu finansuvannia ta vkladennia biudzhethnykh koshtiv u vykonannia naukovykh-doslidnykh robot vyshchykh navchalnykh zakladiv ta naukovykh ustanov* [Improving the mechanism of financing and investment of budget funds in the performance of scientific research in universities and scientific institutions] / V. V. Volikov // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 1 (69). – P. 5–12. 6. Savenko K. S. *Dzherela finansuvannia innovatsii v Ukraini: analitychnyi ohliad isnuuchoi sytuatsii* [Sources of financing innovation in Ukraine: an analytical overview of the current situation] / K. S. Savenko // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 2 (70). – P. 5–8. 7. Mining comparative opinions from customer reviews for Competitive Intelligence / Kaiquan Xu, S. S. Liaoa, J. Li et al. // Decision Support Systems. – 2011. – Vol. 50, issue 4. – P. 743–754. 8. Chernov V. H. *Pidkhyd do rozrobky podiievkykh stsenariiv na osnovi nechtikoho modeliuannia* [An approach to developing event-based scripts of fuzzy modelling] / V. H. Chernov, O. V. Dorokhov // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 4. – P. 131–135 ; [Electronic resource]. – Access mode : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecro_2014_4_26.pdf. 9. The fall of research

and rise of innovation: Changes in New Zealand science policy discourse / S. Leitch, J. Motion, E. Merlot et al. // Science and Public Policy. – 2014. – Vol. 41, issue 1. – P. 119–130. 10. DG Research & Innovation Annual Report on Programme Evaluation Activities 2013. – Brussels : European Commission, 2014. – P. 79 ; [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/other_reports_studies_and_documents/rtd_annual_report_evaluation_activities_2013.pdf#view=fit&pagemode=none. 11. Implementation of Research Prioritisation: 14 Research Priority Area Action Plans and a Framework for Monitoring Public Investment in STI Investment, July 2013 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.djei.ie/en/Publications/Publication-files/For%C3%A1s/Implementation-of-Research-Prioritisation.pdf>. 12. National Research Prioritisation Exercise: First Progress Report, June 2014 [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.djei.ie/en/Publications/Publication-files/For%C3%A1s/National-Research-Prioritisation-Exercise-First-Progress-Report.pdf>. 13. Science and Research Priorities. – Australian Government, 2015 [Electronic resource]. – Access mode : http://science.gov.au/scienceGov/ScienceAndResearchPriorities/Documents/15-49912%20Fact%20sheet%20for%20with%20National%20Science%20and%20Research%20Priorities_4.pdf ; <http://minister.industry.gov.au/ministers/macfarlane/media-releases/national-science-and-research-priorities>. 14. Overcoming service innovation bottlenecks using Web 2.0 / M. J. Wu, Y. F. Lin, F. M. Liu et al. // Expert Systems with Applications. – 2010. – No. 37. – P. 7 373–7 379. 15. Calof J. Foresight, Competitive Intelligence and Business Analytics – Tools for Making Industrial Programmes More Efficient / J. Calof, G. Richards, J. Smith // Foresight-Russia. – 2015. – Vol. 9, No. 1. – P. 68–81. 16. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України № 3715-VI від 08.09.2011 р. // Законодавство. База даних [Законодавство України] [Електронний ресурс]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>. – Title from the official site of SCU.

Інформація про авторів

Писаренко Тетяна Василівна – канд. техн. наук, заступник директора з наукової роботи Українського інституту науково-технічної і економічної інформації (вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680, e-mail: pisarenko@uinter.kiev.ua).

Кваша Тетяна Костянтинівна – завідувач відділення прогнозно-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680, e-mail: tkvasha@mail.ru, kvasha@uinter.kiev.ua).

Паладченко Олена Федорівна – завідувач відділу прогнозування науково-технологічного розвитку Українського інституту науково-технічної та економічної інформації (вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03680, e-mail: paladchenko@uinter.kiev.ua).

Інформація об авторах

Писаренко Татьяна Васильевна – канд. техн. наук, заместитель директора по научной работе Украинского института научно-технической и экономической информации (ул. Антоновича, 180, г. Киев, Украина, 03680, e-mail: pisarenko@uinter.kiev.ua).

Кваша Татьяна Константиновна – заведующая отделением прогнозно-аналитического обеспечения инновационной деятельности Украинского института научно-технической и экономической информации (ул. Антоновича, 180, г. Киев, Украина, 03680, e-mail: tkvasha@mail.ru, kvasha@uinter.kiev.ua).

Паладченко Елена Федоровна – заведующая отделом прогнозирования научно-технологического развития Украинского института научно-технической и экономической информации (ул. Антоновича, 180, г. Киев, Украина, 03680, e-mail: paladchenko@uinter.kiev.ua).

Information about the authors

T. Pisarenko – PhD in Engineering, Deputy Director for Science of the Ukrainian Institute for Scientific, Technical and Economic Information (180 Antonovych St., Kyiv, Ukraine, 03680, e-mail: pisarenko@uintei.kiev.ua).

T. Kvasha – Head of the Department of Forecasting and Analytical Support of Innovation of the Ukrainian Institute for Scientific,

Technical and Economic Information (180 Antonovych St., Kyiv, Ukraine, 03680, e-mail: tkvasha@mail.ru, kvasha@uintei.kiev.ua).

O. Paladchenko – Head of the Department of Forecasting of Scientific and Technological Development of the Ukrainian Institute for Scientific, Technical and Economic Information (180 Antonovych St., Kyiv, Ukraine, 03680, e-mail: paladchenko@uintei.kiev.ua).

*Стаття надійшла до ред.
29.02.2016 р.*

УДК [005/35:334.72]:339.742

JEL Classification: M140; G280; D180

СОЦИАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ НЕКОТОРЫХ СУБЪЕКТОВ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ В США И СТРАНАХ ЕС: СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ

Орлов П. А.

Отечественные и зарубежные ученые уделяют особое внимание проблемам социальной ответственности коммерческих банков и некоторых других субъектов финансового рынка США и промышленно развитых стран ЕС. Обусловлено это тем, что именно социальная безответственность этих субъектов финансового рынка США спровоцировала в ноябре 2007 г. мировой финансовый кризис. В сентябре 2008 г. он перерос в глобальный экономический. По масштабам и негативным последствиям этот кризис превосходит Великую депрессию 1929 – 1932 гг. Установлено, что особенно большой ущерб экономикам большинства стран причинили коммерческие банки и некоторые другие субъекты финансового рынка США и стран ЕС. Были использованы общенаучные и специальные методы: анализа и синтеза, системного подхода, индукции и дедукции, логического обобщения. Автор рассматривает этот кризис как системный, а не типичный циклический. Обобщены выводы об основных причинах глобального экономического кризиса и мерах по предотвращению подобного кризиса, описанных в работах известных отечественных и зарубежных ученых: Джозефа Стиглица, Жоржа Аттали, Нуриэля Рубини. Обоснована концепция социальной ответственности субъектов хозяйствования, включая коммерческие банки и другие субъекты финансовых рынков, с выделением ответственности перед своим персоналом, клиентами и обществом в целом, а также необходимости использования социально ответственного маркетинга (СОМ). Выявленная тенденция существенного роста числа сотрудников-миллионеров в банках стран ЕС в 2014 г., по мнению автора, свидетельствует об ослаблении и снижении качества государственного регулирования в сфере, социальная ответственность которой явилась главной причиной двух Великих депрессий. Это вызывает большую тревогу. В период, когда из Второй Великой депрессии вышли только США и несколько других стран, появились симптомы, что в странах ЕС в отношении банков опять начинают практиковать новшества "Новой экономики", включая дерегулирование, подвергнутые Джозефом Стиглицем и другими учеными обстоятельной критике.

С 2009 г. автор повторяет вывод, что в странах, экономические системы которых не в состоянии обеспечивать надлежащий уровень государственного регулирования экономики